

elk moet

HEM

eren

Partijrede op de Algemene Vergadering
van de Staatkundig Gereformeerde Partij, gehouden te Utrecht
op 26 februari 1994 door ir. B. J. van der Vlies, voorzitter van
de SGP-fractie in de Tweede Kamer der Staten-Generaal

elk moet

HEM

eren

(Psalm 150 : 3 berijmd)

Elk moet Hem eren! Al wat geest en adem heeft. De lelie pronkt met haar schoonheid. Het vogeltje zingt zijn lied. Dat alles ter ere van hun Schepper en Onderhouder. Het ruime hemelrond vertelt, met blijde mond, Gods eer en heerlijkheid. De heldere lucht en het zwerk verkondigen Zijn werk en prijzen Zijn beleid. (Psalm 19) En God zag al wat Hij gemaakt had – plant, dier en mens – en zie, het was zeer goed! (Gen. 1 : 31) Wij werden allemaal wel eens bekoord door natuur of landschap. Wie is niet eens onder de indruk geweest van een ongerepte sneeuwlaag over het land. Planten, bloemen en dieren kunnen je onder de indruk brengen van het wonder van de schepping. Onze Nederlandse Geloofsbelijdenis noemt die schepping een schoon boek, dat een duidelijke taal spreekt ter ere Gods.

Maar wat plant en dier nog kunnen, heeft de mens verlerd. Het heeft de mens niet goed gedacht God in erkentenis te houden (Rom. 1 : 28). Wij hebben onze Schepper de rug toegekeerd en zijn de zonde toegevalen. Van een Hem eren komt van ons uit niets meer terecht, integendeel. De hele schepping zucht daar onder. Rondom de lelie staan doornen en het vogeltje moet voor de kat op de vlucht. Toch blijft er de eis: hetzij dan dat gijlieden eet, hetzij dat gij drinkt, hetzij dat gij iets (anders) doet, doet het al ter ere Gods. (1 Kor. 10 : 31)

Hetzij dat gij iets anders doet, doet het ter ere Gods. Daaronder valt ook ons deelnemen aan het maatschappelijk verkeer, het regeren van een land, het besturen van een gemeente, het deelnemen aan het politieke bedrijf. In de politiek gaat het om keuzen voor de inrichting van de samenleving, om het bepalen en handhaven van wetten en regels, opdat het onder de mensen ordelijk zou toegaan. Wat goed is,

moet worden bevorderd, wat kwaad is, moet worden tegengegaan. Wij belijden het absolute gezag van Gods Woord over alle terreinen van het leven, ook dus het staatkundige en maatschappelijke leven. God heeft er recht op geëerd en gediend te worden. Het betaamt alle mensen naar Zijn geboden te leven, Hem ter eer.

Wij staan – in alle gebrek, dat zij eerlijk toegegeven – in de politiek pal voor de staatkundig gereformeerde beginselen, die op de Heilige Schrift zijn gegrond. Deze beginselen botsen in toenemende mate met de heersende meningen, de moderne tijdgeest en maatschappelijke trends. Schrijnend kwam dat vorig jaar aan het licht, toen wij met onze orthodoxe uitleg van de Heilige Schrift, waar het ging om een beoordeling van de homoseksuele praktijk, in het politieke debat over de Algemene Wet Gelijke Behandeling buiten de parlementaire orde werden verklaard. Dat is ook duidelijk geworden aan de zich in binnen- en buitenland voordoende ergernis en opwinding over onze besluitvorming rond de plaats van de vrouw in de politiek en in onze partij. Bepaalde overwegingen, hoe principieel deze voor ons ook kunnen zijn, worden niet langer van gewicht geacht, laat staan als beslissend overgenomen. Wij zeiden vorig jaar dat wij als het ware een nieuw tijdperk zijn ingetreden, omdat een fundamentele wissel is omgezet. Ideaal en werkelijkheid groeien steeds verder van elkaar af. Wij dienen ons dat te realiseren. Wij mogen ontroerd en bewogen zingen van een geslacht dat de Heere vreest en Zijn hulp verwacht, een geslacht dat Gods heil nabij weten mag, opdat er eer in onze lande woon' en zich aldaar op het luisterrijkst vertoon'; het mag voor Gods ware volk doorleefde werkelijkheid zijn, de realiteit in onze samenleving is zo geheel anders. Elk moet Hem eren. Maar o schande, wat komt daar – ook onder ons overigens! – toch bitter weinig van terecht.

Bijbels gefundeerde normen en waarden zijn een eind weggesleten. Het recht struikelt op de straten. Zonde wordt met zonde vermenigvuldigd, schuld op schuld gestapeld. Ondanks alle waarschuwingen en roepstemmen géén inkeer, geen wederkeer tot de heilzame geboden, rechten en inzettingen des Heeren. Helaas gaat de overheid in dit alles vaak voorop. De Verenigde Naties riepen 1994 uit tot het Jaar van het Gezin. Onze regering sputterde tegen, want ze was bang dat de aandacht wel eens eenzijdig zou kunnen uitgaan naar het traditionele gezin van één vader en één moeder met hun eventuele kinderen. Onlangs presenteerde het ingestelde Nationale Comité zich met een actieprogramma, met daarin een lesbrievenspakket voor de basisscholen waarin juist uitdrukkelijk aandacht wordt gevraagd voor homo- en lesbische relaties. Dat alles met subsidie van onze overheid. Het CDA staat er bij en kijkt er slechts naar, samen met de meeste andere partijen. Wij hebben geprotesteerd, niet vanuit de hoogte, maar in bewogenheid. Het verschaft ons bepaald geen genoegen steeds weer opnieuw de vinger te moeten leggen bij ernstige tekortkomingen van onze regering. Het levert ons eerder pijn en verdriet op.

Geloofwaardige overheid

Velen in ons land voelen zich in de steek gelaten door de overheid voor hun eigen bestuurders. De kloof tussen kiezer en gekozene wordt steeds breder. Men wendt zich af van de politiek. Onvrede en onlust slaan toe. Velen nemen een protesthouding in. De Centrum Democraten van dhr. Janmaat spinnen er goed garen bij. Nu moeten wij eerlijk onder ogen zien dat de overheid helaas aanleiding geeft tot deze vervreemding. Regelmatig duiken voorbeelden op van frauduleus gedrag van mensen, die blijkbaar hun gang maar kunnen gaan zonder dat de overheid bij machte is daartegen geloofwaardig op te treden. Maar liefst een derde deel van de huishoudens met een bijstandsuitkering beschikt ook over (verzwegen) inkomen uit arbeid. Dat blijkt uit een recent onderzoeksrapport over armoede in Nederland. Alleen al in Rotterdam, toch bepaald niet de stad met de slechtste traditie op dit punt, werd vorig jaar door ongeveer 3.000 mensen voor tenminste een bedrag van 21 miljoen gefraudeerd; verzwegen inkomsten, verzwegen vermogen, onjuist opgegeven feiten. Ruim 500 mensen streken er wel een uitkering op, terwijl zij niet eens in Rotterdam woonden. Aldus de rapportage van de sociale dienst, die deze situatie inmiddels denkt te hebben verbeterd o.a. door koppeling van gegevensbestanden. Het zal duidelijk zijn dat dergelijke berichtgeving mensen, die de eindjes dag in dag uit met moeite aan elkaar moeten knopen, enorm steekt. Ook zijn er de laatste tijd in toenemende mate verdenkingen van corruptie tegen ambtenaren en gezagsdragers. Uiteraard moeten deze tot klaarheid worden gebracht. Voor de beeldvorming over het openbaar bestuur zijn dit uiterst slechte kwesties. Zij strekken tot oneer en ondermijnen de geloofwaardigheid en het gezag van overheid en dus ook de politiek.

Criminaliteit

Maar er zijn nog wel meer oorzaken voor het diep sporende onbehagen onder burgers. Eén ervan is de teleurstellende wijze waarop het recht in ons land wordt gehandhaafd. Zeker, wij zeggen te leven in een rechtsstaat en op zichzelf kunnen wij de vergelijking met de meeste andere landen nog wel doorstaan. Toch wordt aan het rechtsgevoel van veel burgers geknaagd door voorvallen en omstandigheden die zij gewoon niet begrijpen of verdragen. De SGP heeft alle begrip voor dit onbehagen. De criminaliteit wordt heden ten dage als het grootste probleem in onze samenleving ervaren. Nederland is een onveilig land geworden. Velen durven 's avonds de straat niet meer op. Berovingen, aanrandingen, autodiefstallen, inbraken, moorden. Het aantal aangegeven misdrijven is gestegen tot ver boven een miljoen per jaar, het ophelderingspercentage daalt tot onder 20%. Het zou zo zijn dat wel een tien procent van onze economie is geïnfecteerd door de criminaliteit: witwassen, criminele vermogens e.d. Het behoeft geen betoog dat de criminaliteitsbestrijding hoog op de politieke agenda moet. De ogen zijn wel erg laat open gegaan bij velen die nu krokodilletranen schreien. Het optimistisch vooruitgangs-

geloof uit de jaren zestig en zeventig heeft haar tol geëist en nu moet de wal het schip keren.

Hoe heeft het toch zo ver kunnen komen? Verval van christelijke normen en waarden; toegeslagen materialisme en individualisme zo in de trant van ik-voor-mijzelf en de ander bekijkt het maar. Diverse vormen van verslaving waar tegenover een te lankmoedig beleid wordt gevoerd: drugs, alcohol, gokken. Open grenzen: cocaïne-handel, maffia, internationale misdaadorganisaties.

Het overheidsbeleid kenmerkte zich in de afgelopen jaren door veel plannen en vooral mooie woorden, maar leidde niet tot een echte kentering. Reeds vele jaren heeft de SGP gewaarschuwd tegen al deze ontwikkelingen. Het commentaar was dat er toch heel wat gebeurde en dat wij het niet te somber moesten inzien. Helaas hebben de feiten ons in het gelijk gesteld. Wij hadden overigens op dit punt maar liever ongelijk gehad. De SGP hamert niet op het thema criminaliteit – een speerpunt in ons verkiezingsprogramma waarin ook extra geld voor dit beleidsterrein wordt uitgetrokken – om op een goedkope, doorzichtige manier in te spelen op onrustgevoelens in de samenleving. Dit thema heeft immers alles te maken met de roeping van de overheid om als dienaar van Gods recht en gerechtigheid te bevorderen. Over kerntaken van de overheid gesproken! De overheid is er van Godswege om de ongebondenheid onder de mensen te beteugelen. Aan die ongebondenheid wordt helaas veel te ruim baan gelaten. De overheid draagt, naar Bijbels getuigenis, het zwaard niet tevergeefs!

Reeds jarenlang hamert de SGP op de noodzaak van forse uitbreiding van de politiesterkte in de stad, maar ook op het platteland. Ronduit verontrustend zijn de signalen uit tot nu toe rustige dorpen. Ook daar blijkt meer werk aan de winkel voor de sterke arm van de overheid. In de steden een straffere aanpak, prima, maar de misdaad slaat nu wel toe in de regio. Waterbed-effect wordt dat genoemd: druk op de ene plaats, veroorzaakt een bobbel elders. Onze pleidooien werden laatlundkend afgedaan met de leus: het opentrekken van blikken agenten helpt niet, eerst reorganisatie. Die reorganisatie van de politie is op zichzelf een goede zaak, maar het doel, te weten "meer blauw op straat", lijkt nog van geen kant te worden gehaald.

Het Nederlandse strafrecht klimaat staat internationaal als zeer mild bekend. Té mild, vinden wij. De notie dat straf ook vergelding is en bovendien een afschrikkende werking moet hebben, is veel te veel uit het oog verloren. Er is een duidelijke mentaliteitsverandering nodig bij de rechterlijke macht. De moderne crimineel met grote vermogens ergens veilig op de bank, lacht om ons strafrecht. Alternatieve straffen en vervroegde invrijheidstelling mogen geen automatismen worden. Een consequent strengere aanpak is echt nodig. Uiteraard binnen de grenzen van recht en billijkheid.

Het cellentekort blijft een drama. Wij blijven maar achter de feiten aanhollen. In duizenden gevallen blijven criminelen gewoon vrij rondlopen vanwege gebrek aan

celruimte, of wordt de tenuitvoerlegging van straf geruimd uitgesteld. Een lik-op-stuk beleid wil nog wel eens indruk maken, de werkelijk corrigerende invloed van uitgestelde straf is gering. Veel inrichtingen blijken overigens zo lek als een mandje. Collega Van den Berg zei in een kamerdebat heel typerend dat het in ons land haast gemakkelijker is om uit de gevangenis te komen dan erin. Eindelijk ziet ook de regering in dat er het één en ander scheef zit. Er komen nu meer zwaar beveiligde penitentiaire inrichtingen en er wordt aan een drastische uitbreiding van het gevangenispersoneel gewerkt. Het klimaat in het gevangeniswezen dient te veranderen. Niet de privacy van de gevangene is het hoogste doel, maar de beveiliging. Het systeem van proefverloven moet fors worden ingeperkt.

Kortom, ingrijpende veranderingen zijn hard nodig, wil de criminaliteit niet langer zo agressief om zich heen kunnen slaan. Het niveau van rechtshandhaving móet omhoog. Steeds weerkerende ergernissen bij de burgers over wat zij ervaren als slap gedoe, kunnen door een daadkrachtig optredende overheid worden voorkomen. De overheid heeft daartoe de roeping, het kwaad moet worden gestraft, het goede bevorderd. Wee ons land, als die roeping langer wordt verzaakt. Nu zijn er inderdaad tekenen van een kentering. Burgers pikken het niet langer. De roep om herleving van de weggevalen sociale controle klinkt steeds luider op. Ook in overheidskring bepleit men een herstel van normen en waarden. De minister van justitie profileerde zich er mee: géén geweld meer op de televisie, dat kennelijk vervlakkend inwerkt op de, vaak jeugdige, kijkers; géén vrije verstrekking van softdrugs, minder coffeeshops waar allerlei spul te bekomen is; minder speelautomaten waarmee de gokverslaving wordt gekweekt; een strengere regime in de gevangenis. Goed dat hij dat doet, het zou nog veel consequenter kunnen en moeten; maar van wie heeft hij die geluiden al veel vaker gehoord? Gekscherend zei ik onlangs: hij heeft blijkbaar het SGP-jubileumboek goed gelezen. Al tientallen jaren hamert de SGP op dit aambeeld. Minister Kok kwam laatst met het voorstel drugverslaafden eerder en vaker dan nu te confronteren met vormen van verplicht afkicken. De Volkskrant nota bene, herinnerde hem er fijntjes aan dat al een zes jaar geleden de SGP-fractie daarover een motie indiende, die door de Kamer werd aanvaard. Maar goed, beter ten halve gekeerd, dan ten hele gedwaald. Laten wij overigens de diepste wortels van de problematiek onderkennen. Een doeltreffende therapie begint bij een juiste diagnose. Herstel van normen en waarden, jawel, maar welke? Gods Woord en Zijn heilige Wet zijn verlaten. Wat wijsheid kan er dan zijn? Daarom struikelt het recht op de straten. Bekering is derhalve dringend nodig, ook persoonlijk. Wij mogen als SGP-ers nergens boven gaan staan. Alleen in de weg van Gods inzettingen is waarlijk zegen te verwachten. Dat is ons, mag het zijn bewógen, appèl op ons volk. Opdat er weer eer in onze lande woon'!

Allochtonenvraagstuk

Lange tijd is met grote omzichtigheid omgesprongen met de positie van de vreem-

delingen in onze samenleving. Niemand wilde het risico lopen voor racist te worden uitgemaakt. Er is op dit moment gelukkig meer openheid. Racisme en vreemdelingenhaat, zoals die zich helaas hier en daar voordoen, zijn uit den boze. De taal en de toon van de Bijbel staan haaks op die van extreem-rechts. Wij mogen ons daar met alle herkenning van bepaalde ontevredenheid, niet aan overgeven. Van diverse kanten, ook uit eigen kerkelijke kringen, wordt enerzijds gewezen op het gevaar van opkomend racisme, maar anderzijds ook op de risico's van het wegmoffelen van problemen, die wel degelijk bestaan. Die problemen moeten eerlijk onder ogen worden gezien en bespreekbaar worden gemaakt. Juist ook de puur Bijbelse begrippen van barmhartigheid en rechtvaardigheid kunnen in zulk een doordenking tot zegen en verrijking zijn.

Wij hebben in het verleden gastarbeiders naar ons land gehaald om zwaar en vuil werk op te knappen. Wij hadden daaraan toen behoefte. Later zijn hun gezinnen ook hier naar toe gekomen. Gescheiden leven van vaders van hun gezinnen werkte demoraliserend. Daarom hebben wij dat gezinsherenigingsbeleid, mits correct uitgevoerd, zodat niet hele families konden meekomen, in principe gesteund. Meer dan vroeger is daarnaast een stroom van asielzoekers op gang gekomen. Mensen van huis en haard verdreven of gevlucht om lijfsbehoud zochten in ons land een veilige haven. Internationale afspraken binden ons land aan een zekere taakstelling bij de opvang van ontheemden. Nederland is weliswaar een dichtbevolkt land, ons land heeft ook een begrensde financiële en sociale draagkracht, maar ons land is in absolute zin niet vol, zoals sommigen roepen. Voor hen die aantoonbaar gevaar lopen voor lijf en goed, bijvoorbeeld om des geloofs wil moeten vluchten, mag de deur zeker niet op slot. Dat zou in het licht van de Heilige Schrift niet verantwoord zijn, dat zou strijden met de traditie van onze natie van haar wordingsgeschiedenis af, dat zou op gespannen voet staan met ons eigen Beginselprogramma. Maar er zijn er ook, en helaas niet weinigen, die proberen van de internationale situatie misbruik te maken, die zich hier melden gewoon om er beter van te worden. Welvaartzoekers als het ware, mensen met louter een economisch vluchtmotief. Daarom moet aan de poort van ons land strenger en selectiever worden toegezien, wie wel en wie niet binnen komt. De zuigkracht van ons land met al haar goede en royale voorzieningen, is nu eenmaal groot. Juist terwille van hen tot wie onze hulpvaardigheid, offervaardigheid en mededogen zich terecht uitstrekken, moet degenen die onterecht een beroep op ons doen te verstaan worden gegeven dat zij niet binnen komen. De procedures die daarbij in ons rechtssysteem nodig zijn, moeten snel tot uitsluitel leiden. Korte lijnen, uitwijzingen consequent verwerkelijk, geen kans om onder te duiken en als illegale in ons land verder te gaan. De vliegtuigramp in de Bijlmer heeft zichtbaar gemaakt hoevelen zich illegaal in onze samenleving ophouden. In een stad als Amsterdam gaat het hoogstwaarschijnlijk om vele tienduizenden. Dat kan natuurlijk niet. Databanken van burgerlijke administraties, sociale diensten, bedrijfsverenigingen en fiscus moeten zijn gekoppeld, opdat fraude en

oneigenlijk gebruik van onze spaarzame middelen worden voorkomen. Illegalen staan aan de verleiding bloot om ten behoeve van hun bestaan uit te wijken naar crimineel gedrag, prostitutie e.d. Dat moet uiteraard worden tegengegaan.

Het is duidelijk dat Nederland in toenemende mate een pluriforme natie is. Dat levert ons een grote spanning op met onze visie op onze gezegende historie – Nederland een vanouds christelijke natie – en met onze visie op de overheid, waarvan het ambt zo rijk omschreven staat in artikel 36 van onze Nederlandse geloofsbelijdenis. Ik denk aan de vele moskeeën die er gekomen zijn, de presentatie van allerlei godsdiensten en culturen, die zich niet verdragen met wat ons in de Heilige Schrift als de enige Weg ten leven wordt voorgesteld. Enerzijds is er onze grondwet (vrijheid van godsdienst, vrijheid van meningsuiting e.d.), anderzijds ons staatkundig gereformeerd beginsel op grond van Gods Woord. Dat de overheid het Koninkrijk van Jezus Christus, op haar plaats en met de haar geëigende middelen, dient te bevorderen en te weren wat zich daartegen keert. Geen SGP-bestuurder of SGP-vertegenwoordiger, of hij heeft deze spanning in zijn werk ondervonden.

De bestuurslast van het minderhedenvraagstuk komt in grote mate op de gemeentebesturen terecht. Zij moeten tot het dragen van die last royaal in staat worden gesteld. Zij lopen er tegen aan dat in hun gemeente de weerstand groeit tegen wat ervaren wordt als positieve discriminatie: bij woningtoewijzing, bij het vinden van een plaats voor scholing (politieopleiding bijvoorbeeld) of betaald werk. Het zogenoemde achterstandenbeleid, in het kader van de sociale vernieuwing, is een weerbarstig en gevoelig terrein. Allerlei emoties laten zich gelden: het kan toch niet zo zijn dat onze eigen burgers een pas op de plaats moeten maken bij bijvoorbeeld het vinden van een betaalbare woning, omdat mensen van buiten ons land eerst moeten voorgaan. Ze lijken wel niet wijs zovelen in ons land toe te laten! Dit gevoelige punt, waarop eerst een taboe lag, wordt nu openlijk besproken. Daaraan zit een goede kant en de SGP schuwt die discussie niet. Maar egoïsme noch nationalisme mogen ons leiden in die doordenking. Het gebod God lief te hebben boven alles en onze naaste als onszelf, dient gezaghebbende en beslagleggende leidraad te zijn. Onze naaste als onszelf! Daar zijn wij nog zo maar niet aan toe. Dat vooronderstelt tenminste een zekere mededeelzaamheid en inschikkelijkheid. God lief te hebben boven alles! Waar die genade persoonlijk mag worden gekend en in praktijk gebracht, geeft dat een heilige toorn tegen alles wat Hem onteert, geeft dat een onvertelbaarheid tegenover de zonde, ook in het openbare leven en daarom een politieke beginselvastheid als van staal, maar tegelijk ook een mildheid jegens de medemens, opdat hij voor Christus zou worden gewonnen.

Goede integratie begint niet met bevóórdeling, maar met goed en verplicht gevolgd onderwijs (Nederlands!) en een baan. Asielzoekers moeten hun tijd niet in ledigheid doorbrengen. Op lokaal niveau moeten er programma's worden ontwikkeld, die nuttig zijn en ondersteunend voor het latere leven. Gemeentebesturen hebben

hierbij een . De Rijksoverheid dient het geld er voor te verstrekken. Het zijn de twee kanten van de zaak: een goed gastheer zijn en je als gast gedragen naar de regels van het huis. Het laatste woord zal er in de politiek vast nog niet over gesproken zijn.

Boeren, tuinders, telers en kwekers

De agrarische sector staat onder grote druk. Het water is velen tot aan de lippen gestegen. Slechte prijzen, milieumaatregelen, hoge loonkosten; het wordt te veel. Vele bedrijven gaan failliet of verkeren in grote onzekerheid over de toekomst. Vanouds is deze sector onmisbaar voor de voedselvoorziening en goed voor een belangrijk stuk werkgelegenheid. Wij produceren meer dan wij zelf voor ons levensonderhoud nodig hebben en daarom valt een zwaar accent op de export. Die overproductie is lange tijd afgedekt door dure prijsbeschermdende maatregelen in Europees verband. Het gemeenschappelijk gevoerde landbouwbeleid te Brussel beoogt meer marktgericht te gaan werken en de ondernemers in de agrarische sector daaraan te laten wennen. De gevolgen zijn van verstreckende aard. Het Brusselse beleid en het eindelijk tot stand gekomen GATT-akkoord – met zowel uitdagende mogelijkheden als nieuwe beperkingen – maken de marges voor een eigen nationaal beleid smal. De concurrentie vanuit het buitenland neemt toe, nieuwe afzetmarkten worden maar moeizaam aangeboord. Er lijkt niet te ontkomen aan een fundamentele doordinking van de ontstane situatie en de nieuw te ontwikkelen koers. Er staat een Nationaal landbouwdebat gevoerd te worden, op initiatief van wetenschappers, banken en beleidsmakers.

Het is gemakkelijk gezegd: een renderende, concurrerende en duurzame landbouw. De weg er naar toe is vol voetangels en klemmen. Het is dan ook wrang, als je nog maar net het hoofd boven water kunt houden en men je weer lastig valt met op zichzelf nodige, maar dure voorzieningen om aan zekere voorwaarden te voldoen. Een papieren rompslomp, bureaucratie en regelzucht maken de ondernemer horendol.

Toch zullen de meesten niet bij de pakken willen blijven neerzitten. Heel velen hebben ook al grote investeringen ten behoeve van bijvoorbeeld een milieuvriendelijker produktiewijze gedaan of zijn daartoe bereid. De wil is er wel, men ziet ook vaak de noodzaak wel in. Maar het moet ook kunnen. De draagkracht van je bedrijf kent nu eenmaal grenzen. Je hebt er ook tijd voor nodig. De overheid moet niet gaan overvragen. Beter iets langer doen over het halen van normen mét zoveel mogelijk bedrijven; dan rigide eisen waarbij bedrijven moeten ophouden te bestaan. Dat laatste immers, is al helemaal slecht voor natuur- en landschappelijke waarden, het milieu, de inrichting van het platteland en de woonomgeving.

De SGP is altijd opgekomen voor het goedgeleide gezinsbedrijf. Wij laten ook nu onze boeren en tuinders, kwekers en telers, niet in de steek. Samen met hen moeten wij door deze moeilijke tijden heen, als de Heere het geeft. Wij hebben elkaar hard

nodig bij het vinden van werkbare oplossingen, die, dat zij ^ond, nu eenmaal niet voor het oprapen liggen.

Het grootste deel van de vernieuwing zal toch van de sectoren zelf moeten komen. De overheid kan slechts randvoorwaarden scheppen en stimuleren. Als een sector met iets goeds komt, is de politiek kennelijk bereid om vertrouwen te geven. Bekende voorbeelden: Mineraal Centraal en het Convenant gewasbescherming. Onze ondernemers zullen het naar de mens gesproken moeten hebben van kwaliteit en diversiteit. De voorsprong die wij op deze punten nog hebben ten opzichte van anderen, in landen waar de energiekosten door een warmer klimaat lager zijn en de arbeidskosten ook lager uitpakken, moeten wij zien te behouden. De overheid moet deze doelstelling krachtig ondersteunen. Andere markten, producten en teeltwijzen moeten worden verkend. De bruto arbeidskosten moeten omlaag. Dat is tegelijk goed voor tal van andere bedrijfstakken. Wij prijzen ons door de grote wig – het verschil tussen bruto en netto lonen – op tal van terreinen uit de markt. Ook de seizoen- en/of gelegenheidsarbeid moet als vanouds goedkoop en praktisch ingericht zijn: scholieren, gezinsleden, familie en burens. Zo ging het altijd en waarom moet het nu ineens anders met al die sociale lasten? Dergelijke maatregelen stuiten af op onbegrip. En het is niet het enige. De boer moet weer meer eigen verantwoordelijkheid worden gegund, maatwerk voor eigen bedrijf. Opdat niet meer ondernemers dan hard nodig is de wijk namen naar het buitenland.

In onderzoeksprogramma's moet de overheid nieuwe mogelijkheden (doen) verkennen. Te denken valt aan het gebied van agrificatie, het op industriële schaal gebruiken van landbouwproducten voor niet-voedsel doeleinden. De SGP onderkent dat hierbij ook een ethische vraagstelling speelt. Mag wat God heeft doen groeien als voedsel voor de mens, ook worden aangewend voor economische groei en expansie? Een vraagstuk, dat ook ten onzent verdere doordenking behoeft.

Een Bijbels genormeerd rentmeesterschap over Gods schepping vereist dat de milieu-, mest- en 'groene ruimte'-problematiek daadwerkelijk en geloofwaardig worden aangepakt. Zoals gezegd, moet daarbij wel rekening worden gehouden met wat in het huidige economische klimaat mogelijk is. Dat betekent temporisatie, aansluiting op het normale investeringsritme van het goed geleide bedrijf, met behoud van de uiteindelijk te halen normen. Het afkondigen van maatregelen die op bedrijfsniveau gewoon niet werken of kunnen en dus oprechte verbazing verwekken, moet worden voorkomen. De SGP-fractie heeft het genoeg gemaakt enkele Kameruitspraken te hebben uitgelokt, die mogelijkheden geven aan de agrarische ondernemer bij de mestboekhouding, die er aan komt en één die een deugdelijke kosten-baten-analyse vraagt van het bufferzonebeleid rondom de ecologische hoofdstructuur, waar dat beleid bedrijfsbeëindiging of bedrijfsverplaatsing zou *kunnen betekenen*.

Wij meenden er goed aan te doen wat uitvoeriger op deze problematiek in te gaan, omdat veel boeren en tuinders zich in de steek gelaten voelen door de overheid.

Concrete toelagen, als bijvoorbeeld minister-president Lubbers over de gasprijzen voor de tuinders (overigens bleek dat ook een luchtballon te zijn), kunnen wij als kleine fractie niet doen. Maar deze hardwerkende sector kan, waar maar enigszins mogelijk, op onze warme belangstelling en steun rekenen.

Buitenland

In de sector van het buitenlands beleid is heel veel aan de orde. Wie houdt zijn hart niet vast bij de verwickelingen in ex-Joegoslavië? Wie let er niet met grote zorg op de Oostbloklanden? Wie ervaart niet de spanning rond de vredesbesprekingen tussen Israël en de omringende landen? Wie is niet geboeid door het zogenaamde democratiseringsproces in Zuid-Afrika? Geweld, honger, intriges en agressie trekken diepe sporen en slaan ingrijpende wonden in vele regio's ter wereld. Het gebed mag zich wel vermenigvuldigen dat wij voor verdere rampen en tegenspoeden mogen worden bewaard. De inzet van onze militairen bij vele brandhaarden, waar tegenover de internationale gemeenschap vaak machteloos staat, wordt gevraagd, maar is wat ons betreft niet altijd vanzelfsprekend. Wij kunnen en mogen ons niet onttrekken aan onze verantwoordelijkheden bij het herstellen of handhaven van de internationale rechtsorde. Maar waar liggen de grenzen? Welke risico's zijn, menselijk gezien, nog verantwoord en welke niet? Je moet er toch niet aan denken dat er onder onze militairen slachtoffers vallen in situaties die niet rechtstreeks samenhangen met de rechtmatige verdediging van ons eigen (bondgenootschappelijk) grondgebied. De SGP-fracties in de Eerste en Tweede Kamer worstelen met de vragen die zich hier fundamenteel voordoen.

Na de intensief gevoerde discussies over het Verdrag van Maastricht is het even wat rustiger rond de Europese Gemeenschap die nu Europese Unie heet. Die naamsverandering overigens, spreekt boekdelen. De ontwikkelingen gaan door. Daarom moet de wacht betrokken blijven worden bij de soevereiniteit en identiteit van onze natie. Tegelijk kunnen wij er niet omheen dat allerlei vormen van samenwerking nodig en nuttig zijn, bijvoorbeeld op het terrein van het milieu. De wereld wordt ook, om zo te zeggen, kleiner onder invloed van moderne communicatie en informatica. Het zou onwijs zijn de ogen daarvoor de sluiten.

Financieel-economische en sociale problematiek.

De economische groei stagneert nog, de werkloosheid loopt weer met sprongen op. Voor de komende kabinetsperiode is opnieuw een drastisch bezuinigingsprogramma voorzien. Ook ons verkiezingsprogramma 'Vast en Zeker' doet daartoe duidelijke voorstellen.

Het doet in dat verband wat onwonderlijk aan dat het huidige kabinet nog juist voor de verkiezingen – wie denkt dat het één los staat van het ander, mag het zeggen! – met een niet onplezierig lastenverlichtingspakket van een 5 miljard is gekomen. Een kennelijk structureel geachte meevaller wordt zo direct of indirect aan de bur-

gers terug gegeven. Om de werkgelegenheid te bevorderen, bijna de helft ingezet in de sfeer van lastenverlichting voor de werkgevers. Een net zo groot deel wordt gebruikt ter verlaging van de eerste belastingschijf en komt vele burgers ten goede. De rest wordt voor onderscheiden doeleinden beschikbaar gesteld. Waar de discussie zich op zal toespitsen, zijn de uitkeringen en de AOW voor de ouderen. Wel of geen koppeling? Bevriezing van de uitkeringen en de AOW over de hele volgende kabinetsperiode? De heer Brinkman (CDA) heeft daarvoor gepleit in het licht van de sombere voorspellingen. Deze bevriezing komt vooral aan bij de ouderen zonder enig aanvullend pensioen. Hoezeer ook betwijfeld moet worden of er ruimte is voor de zogeheten koppeling van AOW en sociale uitkeringen aan de loonontwikkelingen in de marktsector en de koopkracht, het ontgaat ons waarom wij niet kunnen afspreken om per jaar de mogelijkheden te bezien, zoals trouwens de laatste jaren te doen gebruikelijk. Als het even kan, moet aan de echte AOW-ers, die geen aanvullend pensioen hebben, en degenen die op minimum-niveau zitten, uitzicht geboden blijven worden op koopkrachtbehoud. Allemaal een stapje terug, jawel, maar een verdeling van de pijn naar draagkracht. Dat is altijd de lijn van de SGP geweest. Daarom vallen wij het CDA niet bij en trekken wij onze eigen lijn, ook naar onze ouderen toe.

Het is overigens volstrekt terecht dat bij de te treffen maatregelen vooral wordt gelet op werkgelegenheidseffecten. Werk dient nog altijd te gaan boven inkomen. Is er werk, wordt er verdiend, dan wordt het economische draagvlak van onze samenleving versterkt. En anders blijft het op dit gebied kommer en kwel. Wij dringen er bij het kabinet op aan via investeringsprogramma's en dergelijke al het mogelijke te doen om de economische structuur van ons land te versterken en de werkloosheid terug te dringen.

Secularisatie

Dezer dagen verscheen een studie van het Sociaal en Cultureel Planbureau over de ontwikkelingen rond het kerklidmaatschap, de kerkgang en de meningen van kerkleden, dit alles over de laatste vijftientig jaar. De conclusies zijn onthutsend. In 1958 behoorde driekwart van onze bevolking tot een kerk, in 1991 nog ruim de helft. Men verwacht dat dat in het jaar 2020 nog slechts één kwart zal zijn. Momenteel zegt ongeveer de helft van de Nederlanders gelovig te zijn, dat wil hier zeggen in het bestaan van God te geloven. Maar dat betekent niet dat de kerkgang daar gelijke tred mee houdt. Slechts ongeveer 14% van alle Nederlanders neemt ten minste eenmaal per maand aan activiteiten deel die georganiseerd zijn door kerken of religieuze instellingen. Een meerderheid van onze bevolking beschouwt de *godsdienst als een privé aangelegenheid*. Voor tweederde deel ervan is het *persoonlijk geweten de toetssteen voor morele voorschriften*. Op Oost-Duitsland na, heeft ons land het laagste cijfer als het gaat om een meting naar het levensbeschouwelijke klimaat. Het gaat daarbij om een vergelijking tussen vijftien landen. Het

wordt een blijk van een calvinistische houding genoemd dat wie niet meer gelooft, ook niet bij een kerk wil horen. Waar de naam van Calvijn ook al niet bij te pas kan komen!

Onthutsend, zei ik. Het moet ons ook aanklagen. Wat is er van ons kerkmensen uitgegaan? Hebben wij tot jaloersheid mogen verwekken als de Israëlieten weleer deden, waarvan de heidenen zagen hoe lief zij elkaar hadden en dat de Heere met hen was? Wij moeten vrezen dat alle werfkracht is gedooft door onderlinge twisten en scheuringen. Zeker, Gods Geest moet het doen. Maar dat pleit ons niet vrij. Het behoeft in dit licht ook niet te verwonderen dat wij wetten krijgen die indruisen tegen wat God in Zijn Woord van ons mensen eist. Een volk krijgt de wetten die het verdient. Wij denken nogmaals aan de euthanasiewetgeving. Een strijd is ontbrand over de vraag of het vervolgingsbeleid rond levensbeëindigend handelen nu wel of niet verscherpt wordt. Een hele ontwikkeling is gaande over de vraag of een arts hulp mag bieden aan mensen die bij herhaling hebben getoond de hand aan eigen leven te willen slaan. Aangrijpende zaken toch! Een welwillende bejegening tekent zich tot bij de Hoge Raad af. Waar komen wij met dit alles nog een keer terecht! Wij denken ook aan de Algemene wet gelijke behandeling, die juist dezer dagen in de Eerste Kamer aan de orde is. Wat een radicale wending in het denken wordt met die wet zichtbaar. Vorig jaar stonden wij er uitvoering bij stil, wij herhalen dat niet. Wij denken aan de besluitvorming rond het doen van experimenten met menselijke embryo's, het splitsen en klonen ervan. Medisch-ethische vraagstukken, genetische manipulatie waarmee grenzen in planten- en dierenrijk worden verlegd, zijn aan de orde van de dag. Prof. Douma heeft bij gelegenheid van zijn inauguratie aan de VU een serieuze poging gedaan toetsingscriteria onder woorden te brengen voor een Bijbelse benadering. Wij zullen in getrouwheid aan onze Schepper deugdelijke en eerlijke antwoorden moeten zien te vinden. En om nog één voorbeeld te noemen van wetgeving: deze week is in de Kamer de Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst afgehandeld. Voor verrichtingen van een arts ter uitvoering van een behandelingsovereenkomst is telkens de toestemming van de patiënt vereist, aldus de wet. Indien de patiënt minderjarig is en de leeftijd van twaalf maar nog niet die van zestien heeft bereikt, is tevens de toestemming vereist van de ouders die de ouderlijke macht over hem uitoefenen of van zijn voogd. De verrichting kan evenwel zonder toestemming van de laatsten worden uitgevoerd, indien zij kennelijk nodig is teneinde ernstig nadeel voor de patiënt te voorkomen, alsmede indien de patiënt ook na weigering van de toestemming, de verrichting weloverwogen blijft wensen. Als voorbeelden dienden in het debat (polio)vaccinatie en abortus provocatus. Minister Hirsch Ballin, een CDA-er, hield weliswaar vol dat ook voor hem het ouderlijk gezag over minderjarige kinderen uitgangspunt bleef, maar verdedigde deze wetsbepaling met overtuiging. Het zelfbeschikkingsrecht kreeg opnieuw ruim baan. Het is duidelijk, voor de overgrote meerderheid van ons volk is het eigen geweten de enige norm. Wij bevinden ons

daarom op een hellend vlak. De normen en waarden van de Heilige Schrift die vast en zeker zijn en op Gods eer zijn gericht, worden meer en meer gelaten. Ons land keert haar eigen geestelijke wortels in de Reformatie en Nadere Reformatie gelegen de rug toe, en loopt in menig opzicht voorop in de rij der volken bij het liberaliseren van gevoelige wetgeving.

Bezinning

Deze ontwikkelingen nopen ons tot indringende bezinning. Wij moeten ons natuurlijk blijven inspannen voor de erkenning van levensbeschouwing als ordenend uitgangspunt in de politiek. Denk maar aan de kwestie van zorgvoorzieningen in Zeeland. Een meerderheid daar, Zeeland nota bene!, wil niet meer bouwen voor christelijke instellingen. Tegelijk moeten wij er ons maar niet echt meer over verwonderen. Wij zullen nog wel voor hetere vuren komen te staan. Ergere ontwikkelingen en feiten zullen zich aandienen. Zijn wij daarop voorbereid?

Elk moet Hem eren. Het lijkt verder weg dan ooit. Dat moet ons smarten. Dat moet ons aangorden om krachtiger van Zijn Naam te getuigen, om voor de ere Gods op te komen. Niet hard, niet afstotend, maar nodigend. In dit licht is het schrijnend dat wij in het achterliggende jaar zo met onszelf moesten bezig zijn. Ook dat was niet steeds tot Zijn eer! Het heeft er zelfs toe geleid dat Zijn Naam in het openbaar oneer is aangedaan. Dat heeft mij, bij alle zorgen die er waren, nog het meest verdriet. Daar kwamen de moeiten rond de Eurolijst nog overheen, die gelukkig inmiddels mochten worden overwonnen. In diezelfde tijd moest op het alleronverwachtst minister Dales het tijdelijke met het eeuwige verwisselen en openbaarde zich bij twee van onze vrienden en collega's, de heren C.N. van Dis en H.G. Barendregt een zeer ernstige ziekte. Moet het ons niet tot inkeer en zeer ernstige bezinning brengen? Wij wensen onze vrienden de blijvende genade van God in Jezus Christus van ganser harte toe, ook vanaf deze plaats.

Wat betreft onze interne discussies, laat het Woord des Heeren toch heerschappij hebben. Het maakt een wezenlijk verschil uit in het isolement gedreven te worden, dan wel willens en wetens het isolement te zoeken. Kerkelijk en maatschappelijk openbaren zich in onze gezindte grote cultuurverschillen. Bij dat alles hebben we de oprechte begeerte bijeen te houden wat bijeen hoort. Over de kern van staatkundig gereformeerde politiek zijn we het immers eens! RPF en GPV schurken steeds duidelijker tegen elkaar aan, zij vinden elkaar in de oude Anti-revolutionaire traditie. Wij hebben een grote verantwoordelijkheid voor God en onze naaste om alle ons ter beschikking staande mogelijkheden te blijven gebruiken om het Woord van God toegepast op actuele politieke vraagstukken anderen voor te houden. Ik aarzel niet te stellen dat wij op een tweesprong staan. Als wij niet oppassen, zal het getuigenis bij een opengeslagen Bijbel in de politiek en de concrete, praktische bijdrage aan de politieke besluitvorming inboeten en versmallen. Zou dat strekken tot Gods eer? Wij dienen ons te concentreren op die zaken die werkelijk en rechtstreeks met

ons beginsel van doen hebben. Wij moeten de échte fronten bezetten en die overtuigd verdedigen, onder de vrede of God ons krachten geven wil en nabij wil zijn met Zijn onmisbare zegen. Opnieuw roep ik de partij op tot eenheid en onderlinge verbondenheid. Ik doe dat in alle liefde en ernst! Maar mogen die eenheid en verbondenheid dan toch ook blijken als wij in de komende maanden opnieuw indringend met elkaar zullen hebben te spreken over de dilemma's die zich aan onze partij in deze geseclariseerde tijd voordoen. Laten wij werkelijk en open en eerlijk met elkaar in gesprek zijn en elkaar oprecht vasthouden.

Er staan drie verkiezingen voor de deur. Er is heel wat werk verzet. Mag ik allen oproepen om alles wat onze handen vinden om te doen, ook op te pakken teneinde tot een zo goed mogelijk resultaat te komen, in de erkenning dat wij in alles volstrekt van Hem afhankelijk zijn, Die regeert en alles in Zijn hand heeft? Laat geen stem verloren gaan. Elke stem telt en ieders stem zullen wij hard nodig hebben. Wekt ook anderen op hun vertrouwen aan de SGP te schenken. Elk moet Hem eren.

Het zou groot zijn als de Heere ons wilde verblijden door Zijn daden. Wij hebben het niet verdiend. Wij hebben het ons met alles dat in ons persoonlijk leven aan zonde en schande is alsmede dat in de partij gepasseerd is, ook verre van waardig gemaakt. Moge verootmoediging worden gevonden voor Zijn Aangezicht, in een wenen om de breuk die is geslagen. Een wederkeer, persoonlijk en gezamenlijk, is dringend nodig. Waarachtige bekering tot God, met minder kan het niet. Het bloed van Jezus Christus, Gods Zoon, alleen reinigt van alle zonden. Daarin ligt troost, dat geeft hoop. Dat opent perspectief. Hoe ontmoedigd wij dan ook wel eens kunnen zijn, ziende op al de omstandigheden en onszelf, daar vliedt de moedeloosheid weg en krijgen vermoeiden kracht. Daar ligt ook het behoud van land en volk. Deze wereld gaat voorbij en al haar begeerlijkheid, maar het Woord van God blijft in der eeuwigheid. Dat Woord spreekt ervan dat eenmaal de leliën eeuwig met hun schoonheid zullen pronken, de vogelen ongestoord en onbedreigd zullen zingen van Gods lof. De leeuw zal met het lam verkeren. Dan zal geen mens meer hoeven te zeggen: ik ben ziek. God zal dan zijn alles en in allen, die in de weg van het wonder van wedergeboorte en geloof tot Hem werden gebracht. Er worden geen SGP-ers en politici als zodanig zalig, maar alleen arme zondaren. Wij moeten ons daarom wel onderzoeken, het is van tweeën één. Christus, de Koning der Kerk, komt eenmaal weder om te oordelen de levenden en de doden. Aan welke kant zullen wij staan? Alle knie zal zich eenmaal voor Hem buigen. Het zal alles toch uitlopen op Zijn eer.

In het volgende psalmvers stemmen de strijdende en de triomferende Kerk samen:

Looft God, naar Zijn hoog bevel,
met het klinkend cimbelspel;
looft Hem, op het schel metaal
van de vrolijke cimbaal;
looft den Heer'; elk moet Hem eren,
al wat geest en adem heeft;
looft den Heer', Die eeuwig leeft;
looft verheugd den Heer' der heren!

(Psalm 150: 3 berijmd)